

УДК 811.112.2:81'373.611:001.4

ЛАРИСА ВОЛОВИК

(Полтава)

СЛОВОВІРНІ МОДЕЛІ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ ТА СПІВВІДНОСИХ З НИМИ ПОХІДНИХ ІМЕННИКІВ У ТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЗЕТНОЇ СТАТТІ

Ключові слова: словотвірна модель, словотвірне значення, словотвірний компонент, твірна основа слова, похідна основа слова, текст економічної газетної статті.

Вивчення структур твірних та похідних основ дієслів як структурних елементів тексту є важливим аспектом в аналізі текстотвірних потенцій словотвірних одиниць. Твірні основи дієслова реалізують свої словотвірні можливості за словотвірними моделями, які є характерними для німецької мови.

Метою статті є опис особливостей словотвірної структури і семантики німецьких префіксальних дієслів – економічних термінів у тексті економічної газетної статті.

Об'єктом дослідження є німецькі префіксальні дієслова з префіксами *be-, ge-, er-, ver-, zer-, ent-, emp-, miss-*.

Словотвірна модель являє собою морфологічно і лексико-семантично обумовлену структурну схему, за якою можуть бути утворені серії словотвірних конструкцій з однаковою структурою [1, с. 79; 2, с. 36; 3, с. 23]. Словотвірні моделі реалізуються за визначеними правилами і відіграють все більш значиму роль в аналізі текстотвірних потенцій словотвірних одиниць. Розглянемо

словотвірні моделі префіксальних сильних дієслів, які функціонують у економічному тексті. Твірні основи кореневих дієслів, вступаючи у внутрішню валентність з автохтонними невідокремлюваними дієслівними префіксами утворюють похідні основи префіксальних дієслів за основною словотвірною моделлю, яка функціонує в тексті: M4:SVst.=Präf.+SVst.: treiben Handel – займатися торгівлею → be//treiben – проводити (компанію): „Ich treibe Handel. Ich betreibe Selbstmarketing, wenn ich positive Kontakte zu anderen aufbaue und meine Begeisterung und mein Engagement für bestimmte Themen vermitteln kann“ [4, с. 10].

Субстантивований інфінітив префіксальних сильних дієслів утворюється за словотвірною моделлю: M2SN=SN:SV(Präf.+SVst.)+en, яка представлена в економічному тексті: sich bestreben – старатися, прагнути → das Bestreben. „Die Menschen bestreben sich die zahlreiche Wünsche zu erfüllen. Diese Wünsche nennt man im wirtschaftlichen Sprachgebrauch Bedürfnisse. Also: Bedürfnis bedeutet das Empfinden eines Mangels mit dem Bestreben, diesen Mangel zu beheben“ [4, с. 14].

Прикладом функціональної трансорієнтації одиниць одного рівня може слугувати конверсія лексичних одиниць. Шляхом конверсії основи інфінітива утворюються безафіксно-похідні іменники від твірних основ префіксальних сильних дієслів та відображаються в економічному тексті: M2 SN=SN:SVinf. ((Präf.+SVst.) → SN): ver//tragen (u, a) – укладати договір → der Vertrag – договір, контракт. „Ob die Menschen arbeiten oder Freizeit verbringen, ob sie Geld ausgeben oder sparen, etwas kaufen oder verkaufen, Vertrag abschließen, Miete, Heizung zahlen immer handelt es sich um wirtschaftliche Vorgänge. Alle wirtschaftenden Menschen treffen täglich Entscheidungen, vertragen und beeinflussen dadurch wirtschaftliche Vorgänge“ [4, с. 14]. Wider//rufen – відмінати → der Widerruf – відміна, відказ: „Jede Bestellung kann widerrufen werden. Da die Bestellung jedoch wirksam wird, wenn sie dem anderen zugeht, muss der Widerruf spätestens zusammen mit der Bestellung beim Verkäufer eingehen“ [4, с. 10].

Шляхом конверсії твірних основ претерита утворюються безафіксно-похідні іменники від твірних основ префіксальних сильних дієслів, які подані в економічному тексті: M3SN=SN:SVimp.((Präf.+SVst+) → SN): be//treiben (ie, ie) – займатися (чим-небудь) → der Betrieb – виробництво: „Der Begriff „Betrieb“ bringt die technisch-organisatorische Seite von Wirtschaftseinheiten zum Ausdruck. Als institutioneller Begriff wird „Handel“ für alle Institutionen, die ausschliesslich oder überwiegend der Begriff „Handel betreiben“, verwendet“ [4, с. 3].

Виявлені словотвірні моделі віддієслівних суфіксальних іменників, що утворюються від твірних основ префіксальних сильних дієслів в німецькій економічній термінології та відображені в тексті : M6SN=SN:SV(Präf.+SVst.)+Suf.-er: be//werben, sich – подавати заяву (про що-небудь) → der Bewerber – претендент, кандидат: „Wir bewerben uns um eine Stelle. Die meisten Bewerber sind nur noch fokussiert auf das Studium und seine Ergebnisse und denken nicht an das, was sie auch vor und neben der Hochschule geleistet haben“ [4, с. 7].

За словотвірною моделлю: M6SN=SN:SV(Präf.+SVst.)+Suf.-ung, утворені іменники, які найшли своє відображення в тексті: be//werben, sich – подавати заяву (про що-небудь) → die Bewerbung – заявка (на що-небудь); заява (про прийняття на роботу): „Die Bewerbungen, die in der zweiten Woche eintreffen, sind tendenziell besser“, betont er. Der Bewerber müsse ich intensive mit dem Unternehmen und der Position auseinandersetzen und sich fragen, welchen spezifischen Nutzen er dem Unternehmen bieten könne. „Ich denke, dass sich die Menschen zu viel bewerben und zu wenig in die Detailprüfung gehen“, erklärt Mühlenhoff“ [4, с. 12].

Словоскладання є характерною особливістю словотвору німецької мови. Словоскладання є одним із найдавніших і в той же час найпродуктивніших способів утворення іменників у німецькій мові. Утворення похідних основ складних іменників з першим словотвірним компонентом – віддієслівним іменником – конверсією твірної основи інфінітиву префіксального сильного дієслова відбувається за словотвірною моделлю: M10SN=SN:(SV:Präf.+SVst.-)+SN: wider//rufen – відмінати → der Widerruf – відміна; відказ: „Jede Bestellung kann widerrufen werden. Da die Bestellung jedoch wirksam wird, wenn sie dem anderen zugeht, muss der Widerruf spätestens zusammen mit der Bestellung beim Verkäufer eingehen. Widerrufbriefe müssen die Änderung der Bestellung beziehungsweise den Rücktritt von der Bestellung genau begründen“ [4, с. 12].

Утворення похідних основ складних іменників з другим словотвірним компонентом – віддієслівним іменником – конверсією твірної основи інфінітиву префіксального сильного дієслова відбувається за M10SN=SN+SN:(SV:Präf.+SVst.-) та відображається в економічному тексті: er//halten (ie, a) – зберігати → der Datenerhalt – зберігання даних: „Vielzahl von Bewerbungen erhalten, kann es auch passieren, das seine E-Mail-Bewerbung im Spam-Filter hängen bleibt. Bei per Mail versendeten Initiativbewerbungen ist es für die Unternehmen wegen der Unterschiedlichkeit des Datenerhaltes sehr zeitaufwendig, diese aufzubereiten, um zu prüfen, ob eine Einsatzmöglichkeit besteht“ [4, с. 13]. Ver//tragen (u, a) – заключати договір → der Kauf//vertrag – договір покупки: „Ob Sie ein Fernsehgerät oder eine Tüte Milch, ein Paar Schuhe oder ein Auto kaufen, in jedem Fall vertragen Sie. Aus diesem Kaufvertrag entstehen auf beiden Seiten bestimmte Rechte und Pflichten“ [4, с. 15].

В економічному тексті зустрічаються словотвірні моделі: M10SN=SN:(SV:Präf.+SVst+)+SN – модель утворення похідних основ складних іменників з першим словотвірним компонентом, віддієслівним іменником – конверсією твірної основи претерита префіксального сильного дієслова: ver//treiben (ie, ie) – продавати, збувати → die Vertriebs//firma – фірма по збуту: „Bayer ist eine Vertriebsfirma, das unter anderem Arzneimittel produziert. Bauer produziert und vertreibt rezeptfreie Arzneimittel gegen Schmerzen, Husten und Erkältung“ [4, с. 18].

Похідна основа складних іменників з першим словотвірним компонентом, віддієслівним суфіксальним іменником з суфіксом -ung, утворюється за словотвірною моделлю: M10SN=SN((SV:Präf.+SVst-)+Suf.-ung)+SN, та зна-

ходить своє відображення в економічному тексті: *be//werben, sich* – подавати заяву (про що-небудь) → *die Bewerbungs//mappe* – папка заяв: „Laut Studie bewirbt sich mehr als die Hälfte der befragten Stellensuchenden lieber mit einer Online-Bewerbung als mit einer klassischen Bewerbungsmappe [4, с. 8].

Похідна основа складних економічних іменників з першим словотвірним компонентом, віддієслівним суфіксальним іменником з суфіксом *-er*, утворюється за словотвірною моделлю: $M10SN=SN((SV:Präf.+SVst-)+Suf.-er)+SN$: *ver//treten* (а, е) – представляти (наприклад, фірму) → *die Vertreter//firma* – фірма-агент: „Wir sind eine kleine Vertreterfirma. Seit einem Monat haben wir einen neuen Geschäftsführer, Herrn Mandl. Er leitet und vertritt unsere Firma“ [4, с. 12].

Похідна основа складних економічних іменників з другим словотвірним компонентом, віддієслівним суфіксальним іменником з суфіксами *-er, -ung*, утворюється за словотвірною моделлю: $M10SN=SN((SV:Präf.+SVst-)+Suf.-er,-ung)+SN$, та знаходить своє відображення в економічному тексті: *ver//treten* (а, е) – представляти (наприклад, фірму) → *die Handels//vertretung* – торгове представництво: „Wir stellen Textilmaschinen für den europäischen Markt her – und jetzt möchten wir gern auch mit Firmen in Italien Kontakt aufnehmen. Wir möchten unsere Firma direkt in Italien vertreten. Die Handelsvertretung ist für unsere Firma besser“ [4, с. 18].

Таким чином, однакові словотвірні моделі в тексті зустрічаються, серед них найбільше частотні моделі префіксальних дієслів, композитів, субстантивациї і моделі суфіксальних іменників.

Перспективне направлення подальших досліджень визначається комплексним вивченням економічних термінів в економічних текстах у напрямі відтвірних основ префіксальних дієслів до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ – економічних термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Степанова М. Д. Методы синхронного анализа лексики / М. Д. Степанова. – М. : Высш. школа, 1968. – 200 с.
2. Степанова М. Д. Теоретические основы словообразования в немецком языке / М. Д. Степанова, В. Фляйшер. – М. : Высш. школа, 1984. – 264 с.
3. Fleischer W. Grundzüge der Wortbildung des Verbs in der deutschen Sprache der Gegenwart / W. Fleischer // *Deutsch als Fremdsprache*. – Leipzig, 1967. – Н. 4. – С. 1–16.
4. Zeitung „Markt“ Ausgabe 36. – Goethe-Institut, 15. Jahrgang 2007. – 20 с.

ЛАРИСА ВОЛОВИК

СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ МОДЕЛИ ПРЕФИКСАЛЬНЫХ ГЛАГОЛОВ И СООТНОСИМЫХ С НИМИ ПРОИЗВОДНЫХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ В ТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГАЗЕТНОЙ СТАТЬИ.

В статье рассматриваются словообразовательные модели немецких префиксальных глаголов в текстах экономических газетных статей. В статье анализируется образование безаффиксно-производных существительных от производящих основ префиксальных глаголов путем субстантивации основ инфинитива, конверсии основ инфинитива, конверсии основ претерита префиксальных глаголов.

Ключевые слова: словообразовательная модель, словообразовательное значение, словообразовательный компонент, производящая основа слова, производная основа слова, текст экономической газетной статьи.

LARYSA VOLOVYK

THE DERIVATIONAL PATTERN OF PREFIXED VERBS ON THE BASIS OF GERMAN ECONOMIC TERMS IN THE ECONOMIC TEXTS.

The article considers the derivational pattern of prefixed verbs on the basis of German economic terms in the economic texts. The article considers non-affixal derived nouns formation by means of sustentative stems of infinitives and conversion stems of infinitives, conversion stems of preterital prefixed verbs.

Key words: derivational pattern, derivational meaning, word-formative constituent, derivational stem, derived stem, economic newspaper article.

Одержано 11.02.2013 р.